



**NATURAL RESOURCES OF THE FERGANA VALLEY AND
THEIR USE FOR TOURISM PURPOSES**

A'zamjonova Gulyora Nodirbek qizi

1st-year Master's Student Namangan State University

Annotation.

The article analyzes the natural resources of the Fergana Valley and their use for tourism purposes. The valley is assessed as an integrated tourism area where mountain landscapes, river valleys, foothill villages, fertile oases, climatic and wellness resources, agro-landscapes, historical settlements and local crafts complement one another. The study shows that ecotourism, agrotourism, wellness tourism, mountain routes and educational excursions may become important tourism products in Fergana, Andijan and Namangan regions. Sustainable use of these resources requires transport accessibility, environmental protection, visitor-flow management and local community participation.

Keywords: Fergana Valley, natural resources, tourism potential, ecotourism, agrotourism, wellness tourism, sustainable tourism, local communities.

**FARG'ONA VODIYSINING TABIIY RESURSLARI VA ULARDAN TURIZM
MAQSADIDA FOYDALANISH**

A'zamjonova Gulyora Nodirbek qizi

Namangan Davlat Universiteti 1- bosqich magistranti

Annotatsiya.

Mazkur maqolada Farg'ona vodiysining tabiiy resurslari va ulardan turizm maqsadida foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Vodiyning tog' landshaftlari, daryo vodiylari, buloqlari, adir zonalari, sug'oriladigan vohalari, bog'dorchilik, mineral-iqlimiy shifobaxsh resurslari hamda tarixiy-madaniy maskanlari yagona turistik makon sifatida ko'rib chiqildi. Tahlil natijalari Farg'ona, Andijon va Namangan viloyatlari tabiiy sharoitlari ekoturizm, agroturizm, sog'lomlashtirish, tog'-sarguzasht va ta'limiy turizmni rivojlantirish uchun muhim asos bo'lishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, suv





**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026**

resurslarini tejash, chiqindilarni boshqarish, tashrif sig‘imini belgilash va mahalliy aholi manfaatdorligini oshirish barqaror turizmning asosiy shartlari sifatida baholanadi.

Kalit so‘zlar: Farg‘ona vodiysi, tabiiy resurslar, turizm salohiyati, ekoturizm, agroturizm, sog‘lomlashtirish turizmi, barqaror turizm, mahalliy hamjamiyat.

Kirish

Farg‘ona vodiysi Markaziy Osiyoning eng qadimiy o‘zlashtirilgan, aholi zich joylashgan va tabiiy-iqtisodiy jihatdan sermahsul hududlaridan biridir. Vodiyning asosiy o‘ziga xosligi shundaki, u Tyanshan va Pomir-Oloy tog‘ tizmalari oralig‘idagi tabiiy botig‘ida joylashgan hamda Naryn va Qoradaryo daryolari qo‘shilib Sirdaryoni hosil qiladigan yirik gidrologik tizimga tayanadi. Britannica ma’lumotlarida vodiyning tog‘lardan tushuvchi daryolar, adirlar, sug‘oriladigan vohalar, qumli va sho‘rxok maydonlar uyg‘unligidan iborat murakkab tabiiy hudud ekani qayd etiladi .

Bugungi kunda turizm hududlar iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish, xizmatlar sektorini kengaytirish va mahalliy madaniyatni targ‘ib etishda strategik ahamiyat kasb etmoqda. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasida xorijiy va ichki turizmni rivojlantirish, turizm klasterlari sonini oshirish, tog‘li hududlarda dor yo‘llari qurish va turizm mahallalarini ko‘paytirish bo‘yicha vazifalar belgilangan. 2025-yilgi rasmiy qarorda esa turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish, transport bog‘lanishini yaxshilash va xorijiy turistlar sonini 20 million nafargacha yetkazish maqsadlari qo‘yilgan .

Maqolaning maqsadi Farg‘ona vodiysining tabiiy resurslarini turizm nuqtai nazaridan tizimli tasniflash va ulardan barqaror foydalanish yo‘llarini ko‘rsatishdan iborat. Tadqiqot obyekti sifatida Farg‘ona, Andijon va Namangan viloyatlarining tabiiy-turistik resurslari tanlandi. Tadqiqot predmeti esa ushbu resurslarning ekoturizm, agroturizm, sog‘lomlashtirish, sarguzasht va ta’limiy turizm qo‘llanish imkoniyatlaridir.

Farg‘ona vodiysining tabiiy-resurs salohiyati





JOURNAL OF PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH VOLUME-1, ISSUE-5, 2026

Farg‘ona vodiysining tabiiy resurslarini besh guruhga ajratish mumkin: suv-gidrologik resurslar, tog‘-landshaft resurslari, agroiqlim va tuproq resurslari, mineral-shifobaxsh resurslar hamda bioxilma-xillik bilan bog‘liq rekreatsion muhit. Ushbu resurslar turizmga bir-birini to‘ldiradi. Masalan, tog‘ daryolari faqat suv manbai emas, balki piknik, trekking, fotosayohat va sog‘lomlashtirish muhitini shakllantiruvchi omildir; mevali bog‘lar esa agroturizm, gastronomik turizm va mavsumiy festival turizmi uchun asos bo‘la oladi.

Suv resurslari vodiyni eng muhim tabiiy boyliklaridan biridir. Naryn va Qoradaryodan hosil bo‘ladigan Sirdaryo, shuningdek So‘x, Shohimardonsoy, Isfayramsoy, Chodaksoy va Govasoy kabi daryo-soylar vohalarning shakllanishida tarixiy rol o‘ynagan. Farg‘ona viloyati turizm boshqarmasi ma’lumotlarida Isfayram, Shohimardon, So‘x va Isfara daryolarining sug‘orish tizimidagi ahamiyati, Naryn va Qoradaryodan bir qancha yirik kanallar chiqarilgani qayd etiladi [10]. Turizmga bu resurslar daryo bo‘yi dam olish, qishloq hayoti bilan tanishish, qisqa trekking va sog‘lomlashtirish xizmatlari uchun muhimdir.

Tog‘-landshaft resurslari vodiyni turistik jozibasini kuchaytiradi. Fergana Valley CTN platformasi Arashan ko‘llari, Xonobod, Shohimardon va So‘x, Chodak, Imom Ota, Nanay va Govasoy kabi manzillarni vodiyni asosiy tabiiy diqqatga sazovor joylari sifatida tavsiya qiladi [6]. Arashan ko‘llari tog‘ ko‘llari va camping imkoniyatlari bilan, Chodak buloqlar va yong‘oqzorlar bilan, Xonobod esa Qoradaryo bo‘yidagi rekreatsion muhit va sanatoriy imkoniyatlari bilan ajralib turadi.

Agroiqlim resurslari Farg‘ona vodiysining tarixiy-iqtisodiy qiyofasini belgilagan. Unumdor tuproqlar, bog‘lar, uzumzorlar, tutzorlar, sabzavotchilik va ipakchilik agroturizm uchun katta imkoniyat yaratadi. Rasmiy ma’lumotlarda Farg‘ona viloyatining anor, anjir, uzum, bog‘dorchilik va ipakchilik an‘analari alohida qayd etilgan [10]. Bu asosda “qishloqdagi bir kun”, “bog‘dan dasturxongacha”, “ipak yo‘li va ipakchilik” kabi turistik paketlar ishlab chiqish mumkin.





**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026**

1-jadval. Farg‘ona vodiysi tabiiy resurslarining turizmga qo‘llanish yo‘nalishlari

Resurs turi	Asosiy hududlar	Turizm shakli	Barqarorlik sharti
Suv va daryo vodiylari	Sirdaryo, Qoradaryo, So‘x, Isfayram, Chodaksoy, Govasoy	Daryo bo‘yi dam olish, piknik, qisqa trekking	Suvni tejash, qirg‘oq ekotizimini muhofaza qilish
Tog‘-landshaft resurslari	Arashan ko‘llari, Chodak, Shohimardon, Xonobod	Ekoturizm, camping, sarguzasht marshrutlari	Tashrif sig‘imi, xavfsiz yo‘lak, mahalliy gidlar
Agroresurslar	Vuadil, Rishton, Marg‘ilon atrofi, bog‘dorchilik qishloqlari	Agroturizm, gastronomik tur, hunarmandchilik	Fermer va mahalla manfaatdorligi
Shifobaxsh-iqlim resurslari	Xonobod, Chimyon, Chortoq, Govasoy, Chodak	Sog‘lomlashtirish, wellness, oilaviy dam olish	Tibbiy xizmat standarti, tabiiy muhitni saqlash
Tarixiy-tabiiy komplekslar	Axsikent, Mingtepa, Imom Ota, Avval	Madaniy-ekologik va ta‘limiy ekskursiya	Meros obyektlarini asrash, izohli belgilar

Manba: Jadval muallif tomonidan Encyclopaedia Britannica, Fergana Valley Community Tourism Network, Uzbekistan.travel hamda Farg‘ona viloyati turizm boshqarmasi ma‘lumotlari asosida tuzildi [1; 6; 7; 8; 9; 10; 11].





Tabiiy resurslardan foydalanish yo‘nalishlari

Ekoturizm Farg‘ona vodiysi uchun eng istiqbolli yo‘nalishlardan biridir. Ekoturizm tabiatni ko‘rish va undan zavqlanish bilan cheklanmay, tabiatni asrash, mahalliy hamjamiyatga daromad keltirish va sayyohning ekologik madaniyatini oshirishni ham nazarda tutadi. Arashan ko‘llari, Chodak, Nanay, Govasoy, Shohimardon va So‘x hududlari aynan shunday yo‘nalishlar uchun mos manzillardir. Biroq tog‘ va buloq hududlarida tashrif sig‘imi, chiqindi boshqaruvi, xavfsiz yo‘laklar va mahalliy gidlar ishtiroki oldindan rejalashtirilishi kerak.

Agroturizm vodiyning qishloq xo‘jaligi an‘analari bilan bevosita bog‘liq. Turist uchun meva terimida ishtirok etish, milliy taom tayyorlashni o‘rganish, hunarmandchilik ustaxonasiga kirish, qishloq mehnati va mahalliy urf-odatlarini ko‘rish qimmatli tajriba hisoblanadi. Farg‘ona turizm va rekreatsiya zonasida Vuadil agroturizm klasteri qishloq hayoti, bog‘lar, toza havo va milliy an‘analarni birlashtiruvchi yo‘nalish sifatida ko‘rsatiladi .

Sog‘lomlashtirish va wellness turizmi Farg‘ona vodiysining shifobaxsh iqlim resurslariga tayanadi. Xonobod, Chimyon, Chortoq, Govasoy va Chodak kabi hududlarda tog‘ havosi, buloq suvlari, sokin landshaft va sanatoriy infratuzilmasi turistik xizmatlar bilan uyg‘unlashishi mumkin. Uzbekistan.travel ma‘lumotiga ko‘ra, Xonobod Qoradaryo bo‘yida, dengiz sathidan 850 metr balandlikda joylashgan bo‘lib, kislrodga boy ionlashgan havo bilan nafas yo‘llari, asab va yurak-qon tomir tizimi uchun qulay rekreatsion muhit yaratadi .

Madaniy-ekologik turizm ham muhim imkoniyatdir. Axsikent, Mingtepa, Qo‘qon, Marg‘ilon, Rishton, Andijon va Namangan kabi manzillar tarix, hunarmandchilik va tabiatni bir paketda berishga imkon beradi. Masalan, Axsikent Sirdaryo bo‘yida joylashgan qadimiy savdo-hunarmandchilik markazi bo‘lib, u yerda daryo landshafti va arxeologik meros bir-birini to‘ldiradi .

Hududlar kesimida tahlil





**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026**

Farg‘ona viloyati tog‘, agro va hunarmandchilik resurslari uyg‘unligi bilan ajralib turadi. Shohimardon, So‘x, Chimyon, Vuadil, Rishton va Marg‘ilon atrofidagi qishloqlar tog‘ manzaralari, soylari, bog‘lari, kulolchilik va ipakchilik an‘analari bilan turistik zanjir hosil qiladi. “Farg‘ona” turizm va rekreatsiya zonasining 2396 gektar maydonda bosqichma-bosqich rivojlantirilishi viloyatda tog‘, sog‘lomlashtirish, agro va dam olish turizmini zamonaviy infratuzilma bilan bog‘lashga xizmat qiladi .

Namangan viloyati Chodaksoy vodiysi, Chortoq, Nanay, Govasoy, Arashan ko‘llari va Axsikent bilan ajralib turadi. Chodak hududi buloqlar, yong‘oqzorlar va tog‘oldi manzaralari bilan qisqa muddatli oilaviy turizm, foto turizm va piyoda marshrutlar uchun qulay. Axsikent esa Sirdaryo bo‘yidagi qadimiy shahar sifatida tarixiy-tabiiy ekskursiyalarni rivojlantirishga asos bo‘ladi. Uzbekistan.travel ma‘lumotlariga ko‘ra, Axsikent miloddan avvalgi II asrlarda shakllangan, qadimgi Farg‘onaning yirik shahri bo‘lgan va X-XII asrlarda taraqqiyotga erishgan .

Andijon viloyati maydon jihatidan kichik bo‘lsa-da, tarixiy qatlamlar, zich aholi, tog‘oldi manzaralari va rekreatsion maskanlar bilan ahamiyatlidir. Uzbekistan.travel ma‘lumotiga ko‘ra, Andijon viloyatida 400 dan ortiq turistik obyekt mavjud bo‘lib, ular orasida muzeylar, parklar, arxeologik va tarixiy yodgorliklar, ziyorat joylari hamda qulay iqlim sharoitiga ega dam olish hududlari bor . Xonobod, Mingtepa va Imom Ota yo‘nalishlari viloyatning tabiiy-madaniy turizm salohiyatini ko‘rsatadi.

Natijalarni muhokama qilish

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, Farg‘ona vodiysida turizm resurslarini alohida obyektlar sifatida emas, balki o‘zaro bog‘langan hududiy tizim sifatida boshqarish zarur. Masalan, Farg‘ona viloyatidagi Shohimardon va Vuadil yo‘nalishlari Namangandagi Chodak, Govasoy hamda Andijondagi Xonobod bilan mintaqaviy marshrutga birlashtirilsa, sayyoh bir necha kun davomida vodiy tabiatining turli qirralarini ko‘rish imkoniga ega bo‘ladi. Bunday yondashuv turist oqimini bitta shahar yoki bitta maskanda jamlab qo‘ymasdan, daromadni hududlar bo‘yicha kengroq taqsimlaydi.





JOURNAL OF PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH VOLUME-1, ISSUE-5, 2026

Vodiyning tabiiy resurslaridan samarali foydalanish marketing mazmuniga ham bog‘liq. Faqat “dam olish maskani” degan umumiy ta’rif yetarli emas; har bir hudud o‘zining aniq turistik tajribasi bilan ko‘rsatilishi kerak. Masalan, Chodak — buloqlar va tog‘oldi piyoda marshrutlari, Xonobod — shifobaxsh iqlim va Qoradaryo manzarasi, Axsikent — Sirdaryo bo‘yidagi arxeologik meros, Vuadil — qishloq hayoti va agroturizm, Rishton — hunarmandchilik va mahalliy xomashyo bilan bog‘langan yo‘nalish sifatida targ‘ib qilinishi mumkin.

Shuningdek, Farg‘ona vodiysi tabiiy turizmini rivojlantirishda kichik biznes va mahalla institutlari hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Mehmon uylari, oilaviy oshxonalar, mahalliy transport, sertifikatlangan gidlar, hunarmandchilik savdosi va fermer xo‘jaliklari turistik qiymat zanjirining asosiy bo‘g‘inlaridir. Davlat va xususiy sektorning vazifasi esa ularni o‘qitish, standartlashtirish, raqamli platformalarga ulash va ekologik talablar asosida muvofiqlashtirishdan iborat.

Statistik vaziyat va infratuzilma omili

O‘zbekistonda turizm oqimining o‘sishi Farg‘ona vodiysi uchun ham yangi imkoniyatlar ochmoqda. Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, 2024-yilda turistik maqsadlarda O‘zbekistonga kelgan xorijiy fuqarolar safarlari 7 957,2 mingni tashkil etib, 2023-yilga nisbatan 20,1 foizga oshgan . 2025-yilda esa dastlabki ma’lumotlarga ko‘ra, 11,7 million nafar chet el fuqarosi turistik maqsadda O‘zbekistonga tashrif buyurgan va bu ko‘rsatkich 2024-yilga nisbatan 46,8 foizga yuqori bo‘lgan .

Vodiyning turizm salohiyatini to‘liq ishga solish uchun transport va servis infratuzilmasi muhim ahamiyatga ega. Tabiiy manzillarning bir qismi tog‘oldi yoki olis hududlarda joylashgani sababli “oxirgi kilometr” muammosi — ya’ni asosiy yo‘ldan turistik obyektgacha xavfsiz va qulay borish tizimi — hal qilinishi lozim. Axborot belgilar, xaritalar, sanitariya punktlari, chiqindi qutilari, gidlar malakasi va favqulodda aloqa tizimi tabiiy turizm obyektlari uchun minimal talab sifatida joriy etilishi kerak.





Milliy statistika qo‘mitasining 2024-yil bo‘yicha ma‘lumotlarida Farg‘ona viloyatida 280 ta, Andijonda 68 ta, Namanganda 44 ta mehmonxona va shunga o‘xshash joylashtirish vositalari ko‘rsatilgan . Bu ko‘rsatkichlar Farg‘ona viloyatida joylashtirish salohiyati nisbatan yuqoriroq ekanini ko‘rsatsa-da, tog‘oldi va qishloq hududlarida oilaviy mehmon uylari, ekologik lagerlar va mavsumiy camping xizmatlarini ko‘paytirish zarurligini ham anglatadi.

Barqaror foydalanish muammolari va takliflar

Farg‘ona vodiysi tabiiy resurslaridan turizmga foydalanishda birinchi muammo — ekologik tashrif sig‘imini belgilashdir. Tog‘ ko‘llari, buloqlar, daryo bo‘ylari va qishloq manzillari cheksiz sayyoh oqimini qabul qila olmaydi. Tashriflar nazoratsiz ko‘payganda chiqindi, tuproqning ezilishi, o‘simlik qoplaminig zarar ko‘rishi va suv manbalarining ifloslanishi yuzaga keladi. Shuning uchun har bir tabiiy obyekt bo‘yicha tashrif sig‘imi, transport joylashuvi, piyoda yo‘lak va chiqindi qaytarish tizimi belgilanishi zarur.

Ikkinchi muammo — suv resurslariga bosimdir. Vodiynig sug‘oriladigan dehqonchilikka tayanishi suvdan oqilona foydalanishni talab qiladi. Sanatoriylar, dam olish maskanlari, restoranlar va mehmon uylari suv tejankor texnologiyalar, oqova suvlarni tozalash va plastik chiqindilarni kamaytirish bo‘yicha talablar asosida ishlashi kerak. Uchinchi muammo esa mahalliy hamjamiyat manfaatdorligini ta‘minlashdir. Mahalla aholisi gidlik, mehmon uyi, transport, milliy taom, hunarmandchilik va qishloq xo‘jaligi mahsulotlari orqali turizm zanjiriga qo‘shilsa, turizm ijtimoiy jihatdan barqaror bo‘ladi.

Amaliy tavsiya sifatida Farg‘ona vodiysi uchun yagona tabiiy turizm marshrutlari tizimini ishlab chiqish lozim. “Farg‘ona vodiysining tog‘ va buloqlari”, “Sirdaryo bo‘yidagi qadimiy shaharlar”, “Bog‘lar va hunarmandchilik yo‘li”, “Xonobod — Mingtepa — Andijon”, “Chodak — Govasoy — Axsikent”, “Shohimardon — Vuadil — Rishton” kabi yo‘nalishlar viloyatlarni bitta mintaqaviy turistik makon sifatida





**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026**

targ'ib qiladi. Har bir yo'nalishda ekologik qoidalar, mahalliy gidlar, xavfsizlik ma'lumotlari va servis nuqtalari ko'rsatilishi kerak.

Xulosa

Farg'ona vodiysi tabiiy resurslari turizmni rivojlantirish uchun ko'p qirrali va strategik ahamiyatga ega. Tog'lar, soy va daryolar, buloqlar, shifobaxsh iqlim, bog'lar, adirlar, tarixiy-tabiiy komplekslar ekoturizm, agroturizm, sog'lomlashtirish, sarguzasht va ta'limiy turizmni rivojlantirishga asos bo'ladi. Farg'ona, Andijon va Namangan viloyatlari bir-birini to'ldiradi: Farg'ona viloyati tog'-agro va hunarmandchilik resurslari bilan, Namangan viloyati tog'oldi qishloqlari va Axsikent bilan, Andijon viloyati Xonobod, Mingtepa va Bobur merosi bilan ajralib turadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, tabiiy resurslardan turizm maqsadida foydalanish oddiy obyektlarni ko'paytirish emas, balki resurs, xizmat, ekologiya va mahalliy aholi manfaatini yagona tizimga birlashtirishni talab qiladi. Suv resurslarini tejash, chiqindilarni boshqarish, tashrif sig'imini belgilash, xavfsiz yo'laklar yaratish, oilaviy mehmon uylari va mahalliy gidlar tarmog'ini kengaytirish vodiyning barqaror turistik kelajagini belgilaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Encyclopaedia Britannica. Fergana Valley: map, Uzbekistan, and history. Britannica, 2026.
2. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Development of tourism and recreation in the Republic of Uzbekistan for 2024. Press release, 12.08.2025.
3. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. 2025-yilda O'zbekistonga 11,7 million nafar turist kelgan. Rasmiy axborot, 16.01.2026.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-348-son qarori. O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi faoliyatini tashkil etish va turizm sohasini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida. 19.11.2025.





**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-5, 2026**

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-158-son farmoni. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida. 11.09.2023.
6. Fergana Valley Community Tourism Network. Natural Attractions in Fergana Valley. 2026.
7. Uzbekistan.travel. Fergana Tourism and Recreation Zone. National PR Centre, 2026.
8. Uzbekistan.travel. Top 8 places to visit in Andijan region. National PR Centre, 2026.
9. Uzbekistan.travel. Ancient city of Akhsikent. National PR Centre, 2026.
10. Committee on Tourism under the Ministry of Ecology, Environmental Protection and Climate Change of the Republic of Uzbekistan, Fergana Regional Tourism Department. General information about Ferghana region. 2024.
11. United Nations Department of Economic and Social Affairs. Sustainable tourism and the Sustainable Development Goals. UN DESA, 2026.

